

5. Bainbridge W.S. Neural Network Models of Religious Belief / William Sims Bainbridge // Sociological Perspectives. – Vol. 38. – No. 4, Computer Simulations and Sociological Theory (Winter, 1995), pp. 483-495.
6. Кислова О. М., Бондаренко К. Б. Можливості застосування штучних нейронних мереж в аналізі соціологічної інформації / Кислова Ольга Миколаївна, Бондаренко Катерина Борисівна // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – № 891. – 2010. – С. 78-92.
7. Градосельская Г. В. Сетевые измерения в социологии: учебное пособие / Под ред. Г. С. Батыгина. – М.: «Новый учебник», 2004. – 248 с.
8. Давыдов А. А. Прогнозирование социальных явлений с помощью «нейронных» сетей / А. А. Давыдов // Социологические методы в современной социологической практике. Сборник материалов Всероссийской научной конференции памяти А. О. Крыштановского. – М.: ГУ-ВШЭ, 2007. – Режим доступа: http://new.hse.ru/sites/infospace/podrazd/facul/facul_soc; Давыдов А. А. Системный подход в социологии: новые направления, теории и методы анализа социальных систем. – М.: КомКнига, 2005. – 324 с.
9. Круглов В.В., Дли М.И. Применение аппарата нейронных сетей для анализа социологических данных / В.В. Круглов, М.И. Дли // Социологические исследования. – 2001. – № 9. – С. 112-114.
10. **Орлов Г.М., Шуметов В.Г. Модель электоральных предпочтений: методология построения / Г.М. Орлов, В.Г. Шуметов // Социологические исследования. – 2001. – №1. – С. 127-141.**
11. Калягин В. А., Шиткова М. С. Анализ предпочтений избирателей с помощью самообучающихся сетей Кохонена (на примере Нижегородской области) / В. А. Калягин., М. С. Шиткова // Современные проблемы в области экономики, менеджмента, бизнес-информатики, юриспруденции и социально-гуманитарных наук: материалы VI научно-практической конференции студентов и преподавателей НФ ГУ-ВШЭ, 2008. – Режим доступа: <http://www.hse.ru/lingua/en/sci/publications/4417558.html>
12. Доррер М. Г. Интуитивное предсказание нейросетями взаимоотношений в группе / М. Г. Доррер // Методы нейроинформатики / Под. ред. А. Н. Горбаня; отв. за выпуск М. Г. Доррер. – КГТУ, Красноярск, 1998. – С. 111-129.
13. Кузьминова Т. В. Моделирование динамики безработицы / Т. В. Кузьминова // Социология: 4 М. – 2003. – № 16. – С. 100-113.
14. Жуков Л.А., Решетникова Н.В. Прогнозирование социальной опасности несовершеннолетних для центров по социальной реабилитации с помощью нейронных сетей / Л. А. Жуков, Н. В. Решетникова. – Режим доступа: http://library.mephi.ru/data/scientific-sessions/2000/Neuro_2/117.html
15. Горбань П.А. Нейросетевой анализ структуры индивидуального пространства смыслов / П.А. Горбань // Нейрокомпьютеры: разработка, применение. – 2002, № 4. – С. 14-19.

Ковадло Н. П. – здобувач кафедри політичних наук Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (м. Одеса)

ПАРАДИГМАЛЬНІ МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ: ДІАЛЕКТИКА «ТРАДИЦІЇ» ТА «СУЧАСНОСТІ»

У статті розглядаються процес політичної еволюції людства, аналізуються особливості переходу від парадигмальної моделі традиційного суспільства до моделі суспільства модерного типу.

Ключові слова: традиції, сучасність, суспільство модерністського типу, традиційне суспільство, політична еволюція.

В статье рассматривается процесс политической эволюции человечества, анализируются особенности перехода от парадигмальной модели традиционного общества к модели общества современного типа.

Ключевые слова: традиции, современность, общество модернистского типа, традиционное общество, политическая эволюция.

The process of political evolution of humanity is examined in the article, transition features are analysed from the paradigmatic model of traditional society to the model of society of modern type.

Keywords: traditions, contemporary, society of modernistic type, traditional society, political evolution.

Виявлення специфіки процесу демократизації, як різновиду соціокультурних трансформацій, передбачає наявність у розпорядженні дослідника певної еталонної моделі політичної еволюції людства, яка відображає сутність основних парадигм соціального устрою та пояснює причини та засоби переходів від однієї з цих парадигм до іншої. Необхідність формування такої загальнотеоретичної моделі й обумовлює актуальність даної статті.

Об'єктом статті постає процес політичної еволюції людства, який, з точки зору автора, розгортається між двома полюсами соціального устрою – «Традицією» та «Сучасністю». Відповідно до цього, предметом статті вважається дослідження особливостей переходу соціумів від парадигмальної моделі традиційного суспільства до моделі суспільства модерного типу.

Характеризуючи ступінь наукової розробки проблеми у зарубіжній та вітчизняній науці, слід відзначити в цілому її задовільний рівень. Зокрема, до проблем діалектики Сучасності та Традиції зверталися у своїх дослідженнях такі вчені, як М. Вебер, Е. Хобсбаум, І. Валлерстайн, Л. Васильєв, В. Аверьянов, А. Ахієзер тощо. Але, незважаючи на вагомий внесок всіх цих вчених до аналітичної скарбниці політичної науки, остання так і не збагатилася повноцінною теорією, яка б пояснювала дихотомію взаємозв'язку традицій та інновацій. Тож, подальші дослідження в цьому напрямку постають як перспективні та актуальні.

Відправною для даної статті є аксіоматична теза про те, що історично першою моделлю облаштування соціального буття було так зване «традиційне суспільство». Останнє тлумачиться автором не лише як аналітичний конструкт, але й як унікальний алгоритм функціонування соціальної системи та самодостатній антропологічний проект. Системні характеристики цієї форми соціальності забезпечувалися фундаментальними властивостями самого феномену традиції, до яких слід віднести наступні:

1. Варіативність. Традиція містила у собі великий об'єм інформації щодо тактик та стратегій адаптації до навколишнього середовища. За умови втрати дієвості одного із адаптивних сценаріїв, індивіду чи групі пропонувався інший, вже добре знайомий.

2. Телеологічність. В умовах порівняно незначної інформативної насиченості комунікативної сфери, найвищою цінністю поставала прогнозованість буття. Визначаючи рівень «передбачуваних повідомлень», якими соціальна система забезпечувала своїх членів, традиція задовольняла потребу індивідів у виявленні універсального сенсу світобудови. Останній надавав людям зразок ідеального

ладу, що існував у часи «золотого віку» людства чи конкретної спільноти [10, с.145].

3. Ретроспективність. Минуле було своєрідним символом, моделлю чи архетипом, який містив у собі рецепти подолання актуальних проблем та задавав людській діяльності певний різновид пророцького динамізму [10, с. 145].

4. Вибірковість. Традиція завжди була певним інформаційним фільтром, за допомогою якого спільнотою відкидалася вся та інформація, що суперечила загальним колективним уявленням і загрожувала сталим формам колективних та індивідуальних ідентичностей [2, с. 179].

5. Авторитарність. Апелюючи до досвіду минулих поколінь та забезпечуючи виживання спільноти в цілому, традиція жорстко обмежувала простір для індивідуальної інноваційної активності, віддавала перевагу колективному макрокосму над індивідуальним мікркосмом. Дискусії щодо змісту самої традиції були суворо заборонені [6, с. 111].

Функціональна потужність традиції, як регулятора соціальності, обумовлювалася її глибокою вкоріненістю у масовій та індивідуальній свідомості членів доіндустріального суспільства. Визначними рисами таких ментальних структур були:

1. Холізм, що передбачав наявність внутрішньо несуперечливої картини світу, в якій ціле має беззаперечну перевагу над окремими його складовими. На рівні практичному, він втілювався у переконанні щодо доцільності претензій всього колективу на рівну участь у розподілі матеріальних та духовних благ, незалежно від внеску кожного окремого індивіду. Саме тому, традиційна свідомість тяжіла до цінностей комунітарного неструктурованого соціуму навіть попри реально існуючу ієрархію каст та станів [8, с. 62].

2. Біполярність (когнітивний дуалізм). Основним принципом функціонування традиційної свідомості була постійна трансформація бінарних образів, співставлення яких давало можливість вийти на пізнання діалектики розвитку світу на принципах єдності та боротьби протилежностей, а також порівняно легко пояснити сутність процесів, що розгорталися всередині та ззовні доіндустріальних політій [9].

3. Інверсійність як унікальна траєкторія розвитку ментальних феноменів. Вона характеризувалася різким, а іноді й миттєвим переходом від одного полюсу дуальної опозиції когнітивних операцій до протилежного, і навпаки. Для носія традиційного типу свідомості характерними були пошуки сенсу, які не виходили за межі культурних утворень, що склалися раніше [1, с. 43].

4. Циклічний динамізм. Попри загальну невиразність традиційного мислення у питаннях часу, коли минуле, сучасне та майбутнє прагнули розчинитися одне в одному, його універсальною основою виступав архетип змін. Механізмом реалізації цього архетипу був цикл постійного маятникового руху між складовими когнітивної бінарної опозиції [9]. У соціально-політичному вимірі це трансформувалося в очікування обов'язкової зміни «добраго» правителя на «поганого», досконалої форми реалізації владних відносин на спотворену, і навпаки.

5. Емоційність та консерватизм з переважанням песимістичних оцінок майбутнього. Враховуючи той факт, що повернення у минуле було неможливим, а результати боротьби з грядущим хаосом уявлялися важкопрогнозованими, особливою цінністю для носіїв традиційної свідомості ставало намагання зберегти стабільність всередині своєї групи, яка сприймалася як «ковчег стабільності». Звідси – особлива прихильність до субординації, беззастережного виконання ustalених соціальних ролей тощо [2, с. 176].

Відповідно до згаданої вже біполярності традиційної свідомості, соціальне буття розпадалося на світ профанний (світ звичайної людини) та світ сакральний (світ еліти). Соціальна структура суспільства передбачала наявність чітких кордонів між станами або кастами, які відповідають горизонтальному (а в найбільш консервативних випадках – вертикальному) розшаруванню соціуму. Приналежність людини до конкретного соціального прошарку визначалася за народженням, а статус

групи свідчив не так про майнові характеристики її представників, як про ступінь втілення досконалого буття Традиції в цій страті.

За умов вертикального розшарування, більш властивого так званому «архаїчному суспільству» (первинна ланка розвитку суспільства «традиційного»), соціальна мобільність повністю виключалася. Єдиним шляхом для окремих індивідів змінити свій соціальний статус було «переродження». Саме воно давало можливість правлячій еліті здійснювати селекцію найталановитіших представників «другорядних» станів та інкорпорувати їх до своїх лав. У практичному вимірі таке «переродження» забезпечували ритуали ініціації, що імітували процес вмирання людини та її народження в новій якості. До найбільш відомих процедур ініціації, як засобів переходу з одного стану до іншого, слід віднести ритуали посвячення в лицарі, коронацію, прийняття династійного імені, хіротонію тощо.

В межах традиційного суспільства консерватизмом відрізнялися не лише процеси, що відбувалися в його соціальній структурі, але й відносини влади. Можна визначити найбільш загальні риси сфери Політичного доіндустріального світу.

1. Централізація влади. Влада в традиційному суспільстві концентрично зводилася до певної центральної точки – полюсу або суверену. Саме він визначав онтологічний статус кожного з щаблів політичної ієрархії. Основним законом, за яким розгортався політичний процес в доіндустріальному соціумі, був «Закон вічного повернення» [9]. Політична взаємодія була справою виключно традиційних елітарних груп, які змагалися за володіння владою й періодично змінювали свій статус із владного на опозиційний. Принципово заперечувалася можливість участі у політико-владних відносинах представників «другорядних» станів та каст.

2. Патерналізм та домінування вічової культури локальних спільнот. Однією з соціокультурних особливостей традиційного суспільства була екстраполяція локальних культурних та організаційних форм, які нівелювали людську особистість, на більш широку спільноту, державу, в цілому. Питання інтерпретації логіки розгортання природних та соціально-політичних циклів та пошуку засобів розв'язання проблем переводилися до компетенції патріархального батька, який поставав в очах пересічних членів спільноти як втілення загальної моральної основи Традиції [1, с. 46]. Відповідно, кінець існування певної правлячої династії або завершення каденції лідера держави, сприймалися масами як «кінець часів», «вмирання», «криза». Звідси й поширення у широких масах апокаліптичних очікувань та особлива інтенсивність політичного процесу періоду біфуркації тощо.

3. Сакралізація влади. Доіндустріальний світ передбачав наявність синкретичної системи соціального контролю, яка діалектично поєднувала в собі вплив політичних та релігійних настанов на суспільне життя. У традиційних культурах влада ґрунтувалася не стільки на ефективній мережі інститутів, скільки на моральному вихованні широких мас, яке гарантувало узгодженість фундаментальних соціальних структур. Такий зв'язок суспільства та держави, заснований на глибоко вкоріненому у свідомості громадян моральному кодексі, набував рис внутрішнього, особистісного та передбачав існування певного суб'єкту (окремої особи, або держави в цілому), на який би він замикався. Таким чином, традиційна держава завжди була не лише невід'ємною частиною соціуму, але і його вершиною. Соціум завжди об'єктивно і суб'єктивно був за сильну державу [4, с. 487].

4. Вороже ставлення влади до інституту приватної власності. Від добре відомих «палацових господарчих комплексів» Крито-Мікенської цивілізації до колгоспів СРСР, політичні інститути Традиції прагнули максимально обмежувати та контролювати приватновласницькі інтенції обивателів. Як зазначає відомий фахівець з проблем традиційного Сходу Л. С. Васильєв, основним ресурсом могутності держави було володіння ресурсами колективу [4, с. 69]. У такій системі функції власника опосередковані наближеністю до влади. Появу феномену влади-власності слід вважати логічним завершенням процесу еволюції традиційного суспільства. Потенційні можливості подальшого якісного розвитку проекту Традиції вичерпані. Система функціонує у парадигмі відтворення лише кількісних показників. Саме з етапу остаточної інституціоналізації Традиції починається її криза, адже беззаперечно слідування її приписам стає джерелом ризику для соціуму

при виникненні системних (переважно, екзогенних) викликів.

У світовому суспільствознавстві протягом останніх двох століть точиться жвава дискусія щодо причин кризи традиційного суспільства та початку переходу людства до парадигми Модерну або Сучасності. Наукові концепції, присвячені спробам дати відповідь на це питання, надзвичайно полярні. На одному полюсі знаходяться автори, на зразок британського історика – неомарксиста Е. Хобсбаума, які пов'язують причини цієї фундаментальної цивілізаційної трансформації з поступовим накопиченням якісних змін у всіх спеціалізованих підсистемах суспільства, та звертають увагу на економічні та освітні чинники переходу [12]. На другому полюсі розташовані такі автори, як І. Валлерстайн, які схильні розглядати наступ Модерну як наслідок віддаленої у часі випадкової мутації, що відбулася в людській культурі в обмеженому регіоні (Середземномор'я), в унікальних природно-географічних (острівна та материкова Греція) та політичних (раптова загибель традиційної Крито-Мікенської цивілізації) умовах. Першим проявом цієї соціокультурної та політичної девіації вони вважають Античність, а повною еманациєю її сутності – сучасну капіталістичну цивілізацію [3].

Не вдаючись до подробиць цієї дискусії, автор лише констатує факт стохастичного характеру переходу людських спільнот від парадигмальної моделі Традиції до проекту Сучасності. Під час цього переходу, соціуми, що зробили ставку на інноваційний алгоритм власного розвитку, набули можливості для жвавого (хоч і не завжди постійного) збільшення свого «цивілізаційного» ресурсу. Зростаюча потужність таких соціально-політичних систем, поряд із їхнім економічним експансіонізмом, неминуче призвели до конфлікту з соціумами, що залишалися вірними парадигмі Традиції. Подальша доля транзитного соціуму безпосередньо залежала від того, наскільки повною в його випадку була реалізація проекту Традиції і на якому етапі його реалізації він був змушений здійснювати перехід до альтернативної парадигми облаштування суспільного буття. Дилема цього переходу надзвичайно проста: або традиційна культура зможе адаптувати частину досягнень свого контрагента та знайти свою нішу в світі, що змінився, або традиційний хронотоп буде зламано і суспільний організм припинить своє існування [9].

Модернізація потребує зростання адаптивного потенціалу соціальної системи, яка опиняється у зовнішньому середовищі, фундаментальні параметри якого постійно ускладнюються. У культурному і ментальному вимірах перехід до Модерну передбачає зростання відкритості, раціональності, індивідуалізму, орієнтацію на особистісний успіх, свідомі форми солідарності. Серйозних трансформацій зазнає й економічна сфера. Жорстке змагання з більш модернізованими конкурентами іноді призводить до зникнення цілих галузей виробництва транзитного суспільства, безробіття і навіть людських жертв.

У вимірі політичному, модернізація стимулює нагальність потреби вироблення концепту громадянства та радикальне переформатування владних відносин. Роль провідної соціальної групи поступово переходить до інтелігенції, яка перебирає на себе функції основного джерела інновацій не лише в політичній, але й в інших підсистемах суспільства. І хоч в деяких районах традиційної ойкумени аристократичні еліти та державні бюрократи зберегли свої позиції, нові ідеї вони позичали саме в інтелігентів [7, с. 71].

Другий полюс політичної еволюції людства, позначений в даній роботі концептом «Сучасність», сприймається переважною більшістю представників західної частини ойкумени як актуальний та перспективний, незважаючи на те, що в період модерну цей мегарегіон вступив ще наприкінці XVII – на початку XVIII ст. Фундаментальними характеристиками Сучасності, як самостійної парадигми суспільно-політичного розвитку, слід вважати наступні:

1. Раціональність, яка докорінно змінила індивідуальні та колективні комунікативні дії. На рівні розвитку спільноти в цілому, раціоналізм суспільно-політичної активності позначається в якісній зміні характеру суспільного розвитку. Його гомеостатичний алгоритм змінюється інтенсивним, просторове існування соціуму перетворюється на часове.

2. Утилітаризм і пов'язана з ним нова ментальність. Вони спрямовували людей на

перетворення в цінність пошуку нових шляхів збереження та збільшення життєвих ресурсів. Це, в свою чергу, стимулювало створення центрів виробництва ідей, освіти, без яких це завдання було неможливим [1, с. 50-60].

3. Індивідуалізм. У психіці людини Сучасності, як правило, домінує особистісне начало. В свою чергу, контроль суспільства сприймається як природні правила людського співіснування та поведінки. Як наслідок вкорінення в масову та індивідуальну свідомість цінностей єдності культурного та організаційного розвитку відбувся перехід до моральності з більш сильною, ніж у традиційної, мотивацією розвитку [9].

4. Інноваційність. В умовах швидкоплинного зростання кількості й якості викликів екзогенної та ендогенної етіології, особливо зростає значення новацій, як способу усвідомлювати та відчувати зміни, знаходити шляхи адаптації до них, створюючи або модифікуючи відповідні ціннісно-ідеологічні системи, соціальні та політичні інститути, виробничі відносини тощо [7, с. 71].

Реалізація проекту Сучасності означала радикальне переформатування сфери Політичного в напрямку ствердження інститутів та структур демократичного республіканізму. Під час каскаду новоєвропейських революцій відбувся демонтаж переважної більшості елементів онтократії, як моделі організації суспільно-політичного життя Традиції. Феномен політики почав сприйматися представниками широких кіл населення як інструмент перебудови та постійного реформування суспільства. Відтепер значення сфери Політичного тісно пов'язується у свідомості європейців із соціальною динамікою, розвитком, постійними змінами у відповідності до інтересів та природних прав громадян [5, с. 87]. Докорінно змінився й характер соціальної динаміки, побудованої на принципах меритократії. В основі набуття людиною чи групою певного соціального статусу відтепер знаходиться «заслуга», яка, в свою чергу, постає не як даність, а як наслідок цілеспрямованої активності. На рівні пануючих класів відбулася часткова ротація правлячих еліт та встановлення «влади спеціалістів». Зрушення у принципах побудови соціальної структури та реалізації політико-владних відносин були оформлені інституціоналізацією політичної системи модерного типу, орієнтованої на подолання конфліктних розривів у суспільстві та втілення у життя раціонально спроектованих моделей розвитку. Таке інноваційне планування стало можливим лише завдяки появі нової професійної групи – професійної бюрократії [7, с. 76].

Говорячи про успіхи в реалізації проекту Сучасності в країнах Заходу, не слід сприймати його як сталий та довершений. Справа в тому, що на практиці кожне конкретне модерне суспільство постає як «частково розвинене», демонструючи в реальному часі унікальний сплав Сучасності та Традиції. Розуміння цього неминуче призводить до констатації парадоксального факту: незважаючи на всю революційність і навіть вибуховість (в історичних масштабах) процесу переходу до парадигми Сучасності, в країнах її хартленду спостерігається значна спадковість між соціальними структурами Традиції та Сучасності.

Найбільший пласт традиціоналізму й досі зберігається саме в масовій свідомості громадян модерних соціумів. Представлений у вигляді специфічних архетипів та настанов, він забезпечує людині, життя якої проходить у вирі постійних криз та потрясінь, відчуття певної стабільності та захисту. Незважаючи на те, що модернізація значно трансформувала співвідношення традиційних цінностей та новацій у світоглядному коді сучасних європейців, вони і досі постають носіями змішаного типу політичної культури, в якому діалектично поєднані елементи громадянського активізму, підданської покірності та, в деяких випадках, трайбалістичної нетерпимості [11, с. 98].

Ця неповнота реалізації проекту Сучасності особливо чітко проявляється в тих європейських соціумах, які вимушені були вдатися до практик наздоганяючої модернізації. Основною причиною збоїв у реалізації проекту Сучасності тут постає елементарна нестача часу – долучившись до цього процесу пізніше «країн модернізаційного хартленду», суспільства, народжені у межах лімітрофної моралі, вимушені у надзвичайно стислий проміжок часу набувати ті системні характеристики, на створення яких інші соціуми витрачали тисячоліття. До випадків модернізаційних «збоїв» в осередді

європейської спільноти, з точки зору автора статті, слід віднести зокрема й виникнення такого феномену політичного життя країн «другого ешелону розвитку», як тоталітаризм.

В результаті колективних розчарувань у спроможності модернізації вирішити найбільш актуальні проблеми в перспективі життя принаймні одного покоління, окремі спільноти вдаються до спроб реконструкції минулого, яке, пропорційно до негараздів осучаснення, починає сприйматися все більш позитивно. Йдеться про феномен традиціоналізму як явища періоду модерної історії.

Традиціоналізм виникає як реакція на модерн. Постаючи як суто інверсійний за своєю природою феномен, він корениться в особливостях масової свідомості та складових політичної культури транзитного суспільства [2, с. 177]. Але, попри цю вторинність традиціоналізму, його апологети репрезентують це явище у якості альтернативного й цілком самостійного антропологічного проекту [11, с. 146]. Вони намагаються віднайти оригінальний алгоритм функціонування соціальної системи, який забезпечував би селективне й ефективне відтворення культурних та політичних практик задля формування комфортного для фрустрованої спільноти соціокультурного та геополітичного ландшафту.

Для традиціоналістського суспільно-політичного дискурсу й практики загалом властиві наступні елементи:

1. Схильність до драматизації політичної історії. Захищаючи свої традиції, фрустрований соціум вдається до протиставлення власної спільноти «значущому іншому» й негативної ідентифікації. В останній завжди присутня локалізація джерела зла (образ ворога) та локалізація джерела добра (образ «Ми»), а також уявлення про спосіб дій, під час яких добро перемагає зло [2, с. 186].

2. Ритуалізоване ставлення до політики. Ритуали постають тут як сучасна громадянська магія, як засіб виправлення несправедливого минулого, але без суттєвих планів на майбутнє. Ці ритуали, як спроба «виправити» або «утримати» час, поступово втрачають здатність адекватно відповідати на умови, що змінилися. І в цьому – слабкість традиціоналізму [1, с. 52]. Проте, перевага традиціоналізму полягає в надзвичайній гнучкості його механізмів соціокультурного регулювання. При втраті значення тією «вищою» цінністю, на яку спільнота орієнтувалася раніше, він починає підбирати для себе іншу «вищу» цінність.

3. Популізм. За відсутності здатності організувати дієве врядування, правляча еліта активно практикує загравання з масами та маніпуляції їхньою свідомістю [11, с. 153].

4. Авторитарність. Традиціоналістські політичні еліти, як і правлячі кола модерного суспільства, неминуче стикаються з проблемою соціальної неоднорідності суспільства і породженими цією неоднорідністю груповими конфліктами та суперечками. На відміну від своїх більш «осучаснених» візаві, що вирішують цю проблему шляхом впровадження гнучкої політики медіації з одночасним визнанням реальності існування класових суперечок, традиціоналісти намагаються їх замовчувати, нав'язуючи суспільству різноманітні доктрини національного чи державного солідаризму. Саме тому первісно модерний за своїм походженням націоналізм став надійним ідеологічним зряддям традиціоналізму сучасності.

5. Апологія автаркії поряд із протиставленням себе іншим «спотвореним» спільнотам. Але, на відміну від локалізму Традиції, її модерні реконструктори оперують масштабами цілих регіонів ойкумени, пропагуючи створення/відновлення різноманітних імперій та халіфатів на фундаменті рецепції «чистих» форм світових релігій, етнічних або расових ознак тощо [1, с. 45].

Розвиток сучасного глобального політичного процесу не дає можливості прогнозувати перспективи переростання традиціоналізму у альтернативний Сучасності соціокультурний проект. Проте, саме існування цього феномену створює можливості для корекції тих девіацій, що виникають під час функціонування модерних суспільств, робить сучасну цивілізацію більш плюральною і, відтак, стабільнішою.

Концептуалізація фундаментальних ознак Традиції та Сучасності дає змогу зробити висновок про те, що демократизація є лише однією зі складових більш масштабного процесу модернізації соціумів, які усвідомлюють своє лімітрофне існування між двома конкуруючими парадигмами суспільно-політичного життя та бажають зробити свої політичні системи більш адаптованими до викликів зовнішнього та внутрішнього середовища. Поряд з цим, саме традиціоналізм слід сприймати як найактуальнішу загрозу на шляху просування суспільств наздоганяючої модернізації до сучасних стандартів політичного життя. Він створює спокусу винайдення простих відповідей на складні питання та позбавлення людини від найскладнішої проблеми життя – проблеми індивідуального вибору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахиезер А. Хозяйственно-экономические реформы в России: как приблизиться к пониманию их природы? / А. Ахиезер // «Pro et Contra». – 1999. – Т. 4. – № 3. – С. 41-66.
2. Ачкасов В. А. Трансформация традиций и политическая модернизация: феномен российского традиционализма / В. А. Ачкасов // Философия и социально-политические ценности консерватизма в общественном сознании России (от истоков к современности). Сборник статей. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2004. – Вып. 1. – С. 173-191.
3. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / Пер. с англ. П. М. Кудюкина, под общей редакцией Б. Ю. Кагарлицкого /И. Валлерстайн. – СПб: Университетская книга, 2001. – 416 с.
4. Васильев Л. С. История Востока: В 2 т. Т. 1 / Л. С. Васильев. – М.: Высшая школа, 1994. – 495с.
5. Дугин А. Г. Философия политики / А. Г. Дугин. – М.: Арктогея, 2004. – 616 с.
6. Захаров А. В. Традиционная культура в современном обществе / А. В. Захаров // Социс. – 2004. – №7. – С. 105-115.
7. Казанцев А. А. Интеллигенция и структурные инновации в политическом пространстве. Опыт сравнительного анализа / А. А. Казанцев // Полис. – 2007. – № 1. – С. 71-94.
8. Новинская М. И. Поиск «новой социальности» и утопическая традиция (Проблема человеческого общежития в актуальном срезе) / М. И. Новинская // Полис. – 1998. – № 5. – С. 59-79.
9. Пятков Н. А. Архетип изменения: его роль и место в архаическом мифомышлении // Известия уральского государственного университета. Серия: Общественные науки. – 2008. – Вып. 5. – Режим доступа к журн.:
[http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0057\(04 05-2008\)&doc=/content.jsp](http://proceedings.usu.ru/?base=mag/0057(04%2005-2008)&doc=/content.jsp)
10. Рассадина Т. А. Трансформации традиционных ценностей россиян в постперестроечный период / Т. А. Рассадина // Социс. – 2006. – № 9. – С. 95-101.
11. Фёдорова М. М. Традиционализм как антимодернизм / М. М. Фёдорова // Полис. – 1996. – № 2. – С. 143-161.
12. Hobsbaum E. Nation and nationalism since 1780: programme, myth, reality / Hobsbaum E. – Cambridge University Press, 2005. – 206 p.